

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
факультет іноземної філології
кафедра німецької мови

Дипломна робота

магістра

з теми: **«ДИСКУРС СУЧАСНОЇ НІМЕЦЬКОЇ ПРЕСИ ЯК ЗАСІБ
ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ»**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи Ger1-M19z
спеціальності 014 Середня освіта
(Мова і література (німецька))

Марчук Віта .....

Керівник:

Зданюк Т.В., к.п.н.,
доцент кафедри німецької мови

Рецензент:

Барбанюк О.О. к.ф.н., доцент
кафедри англійської мови

2019 – 2020 р.

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. СОЦІОКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ	7
1.1. Поняття і структура соціокультурної компетентності	7
1.2. Сутність понять «текст» і «дискурс» у контексті формування соціокультурної компетентності	13
РОЗДІЛ 2. СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ДИСКУРСУ СУЧАСНОЇ ПРЕСИ	21
2.1. Типологія інокультурної інформації в дискурсі сучасної преси	21
2.2. Дидактичні параметри текстів преси в умовах формування соціокультурної компетентності	30
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ РОЗУМІННЯ ДИСКУРСУ НІМЕЦЬКОЇ ПРЕСИ	36
3.1. Методика формування соціокультурної компетентності в процесі навчання розумінню дискурсу сучасної німецької преси	36
3.2. Експериментальна перевірка запропонованої методики навчання спрямованої на формування соціокультурної компетентності в процесі розуміння дискурсу сучасної німецької преси ...	60
ВИСНОВКИ	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	74
ДОДАТКИ	80

ВСТУП

Актуальність теми. На сучасному етапі розвитку суспільства вивчення іноземних мов стає одним із значущих чинників соціального прогресу. В умовах багатомовного полікультурного суспільства володіння іноземними мовами сприяє покращенню соціокультурних контактів у професійній і повсякденній сферах.

Отже, одним із пріоритетних завдань навчання іноземних мов є формування соціокультурної компетентності, яка передбачає розвиток в учнів здатності успішно здійснювати соціокультурну комунікацію. Ця позиція отримує відображення у публікаціях вітчизняних і зарубіжних дослідників, які розглядають питання формування соціокультурної компетентності особистості (О. Базилевська, Л. Вольнова, К. Дворак, Т. Жукова, Л. Кнюх, Н. Муравйова, А. Поленова, І. Процюк, А. Сафонов, Т. Фоменко, М. Safina), розвиток соціокультурної компетентності учнів у різних видах мовленнєвої діяльності: говорінні (О. Р. Бондаренко, Т. А. Плещова,); аудіювання (В. Є. Лапіна); читанні (Е. В. Малькова, Т. А. Павлішак, О. В. Перлова, І. В. Третьякова,); письмі (А. С. Кобишева) тощо.

У нашому магістерському дослідженні увага зосереджена на читанні – одному із видів мовленнєвої діяльності, в межах якого розглядається інокультурний потенціал автентичних текстів сучасної німецької преси.

Вивчення наукових джерел показує, що увагу дослідників зосереджено переважно чи то на мовних засобах (Е. М. Анікіна, Н. М. Губіна, Г. А. Масликова, Ю. В. Пешкова), чи на аналізі та інтерпретації тексту (Н. В. Іванова, І. В. Третьякова) його жанровій своєрідності (І. А. Гусейнова, А. А. Трубченінова) тощо. Разом з тим недостатньо уваги приділялося соціокультурному потенціалу текстів сучасної німецької преси та їх використанню при навчанні розумінню інокультурного дискурсу. А також розвитку вміння рецептивного плану, що забезпечують формування соціокультурної компетентності під час читання текстів преси; аналізу та інтерпретації інокультурного дискурсу преси з позицій формування соціокультурної компетентності; визначенню параметрів текстів преси, які мають сприяти формуванню соціокультурної компетентності.

Отже, актуальність дослідження зумовлена необхідністю розробки сучасної методики формування соціокультурної компетентності при навчанні розумінню інокультурного дискурсу преси для учнів, які вивчають німецьку мову.

Об'єкт дослідження: дискурс сучасної німецької преси.

Предметом дослідження є тексти сучасної німецької преси, що сприяють формуванню соціокультурної компетентності.

Мета дослідження полягає у створенні теоретично обґрунтованої методики формування соціокультурної компетентності учнів у процесі навчання розуміння дискурсу сучасної німецької преси.

Відповідно до поставленої мети дослідження були вирішені такі **завдання**:

- уточнити поняття і структуру соціокультурної компетентності;
- розглянути категорії «текст» і «дискурс»;
- створили типологію інокультурно-маркованих елементів для опису системи завдань, спрямованих на формування соціокультурної компетентності;
- виявити параметри текстів, які є суттєвими для формування соціокультурної компетентності;
- розробити і перевірити в ході експерименту методику формування соціокультурної компетентності у процесі навчання розуміння дискурсу німецької преси.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань було використано такі методи дослідження: аналіз вітчизняної та зарубіжної літератури з методики навчання іноземних мов, лінгвістики, лінгводидактики; узагальнення вітчизняного та зарубіжного досвіду формування соціокультурної компетентності; відбір автентичних матеріалів (текстів сучасної німецької преси) розробка завдань, націлених на формування соціокультурної компетентності.

Практичне значення дослідження полягає у розробці методичних рекомендацій та завдань для формування соціокультурної компетентності у процесі навчання розуміння дискурсу німецької преси. Запропоновані методичні

рекомендації можуть бути використані на уроках німецької мови у закладах середньої та вищої освіти.

Апробація результатів дослідження здійснювалася на: I-й Міжнародній науково-практичній конференції «Мова та мовлення: лінгвокультурологічний, комунікативний та дидактичний аспекти» (20-21 листопада 2019 року, м. Кам'янець- Подільський), III-й Всеукраїнській науково-практичній конференції «Українська та іноземні мови в початкових класах: актуальні проблеми й інноваційні технології навчання» (18-19 березня 2020 р. м. Кам'янець-Подільський), II-й Всеукраїнській науково-практичній конференції «Іноземна мова у полікультурному просторі: досвід і перспективи» (9 квітня 2020 р. м. Кам'янець-Подільський), звітній науковій конференції студентів за підсумками НДР у 2019-2020 н.р. (23 квітня 2020 року, м. Кам'янець-Подільський), II-й Міжнародній науково-практичній конференції «Мова та мовлення: лінгвокультурологічний, комунікативний та дидактичний аспекти» (19-20 листопада 2020 року, м. Кам'янець- Подільський).

Матеріали дослідження пройшли експериментальну перевірку в ході дослідного навчання, що проводиться в 2019-2020 н. р. в 11 класі загальноосвітньої школи I-III ступенів села Вашківці, Сокирянського району Чернівецької області.

Публікації.

1. Марчук В. Сутність понять «текст» і «дискурс» у контексті формування соціокультурної компетенції. *Збірник матеріалів I Міжнародної науково-практичної конференції «Мова та мовлення: лінгвокультурологічний, комунікативний та дидактичний аспекти»*. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. 2019. с. 184-186.

2. Марчук В. До питання жанрової варіативності текстів преси. *Збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції. «Іноземна мова у полікультурному просторі: досвід та перспективи»*. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. 2020. С.71-73.

3. Марчук В. До питання ранжування текстового матеріалу. *Збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції «Мова та мовлення: лінгвокультуро-логічний, комунікативний та дидактичний аспекти»*. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. 2020. С. 167-171.

Структура дипломної роботи магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків.

ВИСНОВКИ

Проведене магістерське дослідження присвячене проблемі формування соціокультурної компетентності учнів у процесі навчання розумінню дискурсу сучасної німецької преси.

У ході теоретичного аналізу сутності терміну «соціокультурна компетентність» нами розглянуто дефініції базових понять, таких як «компетентність» і «соціокультурна компетентність», проаналізовано структурні компоненти соціокультурної компетентності з погляду різних дослідників.

Отже, ми розглядаємо соціокультурну компетентність як якість особистості, яка визначає рівень її соціального та культурного розвитку: володіння загальною культурою, знання культурної спадщини свого народу, вміння проявляти ініціативу у будь-яких справах, здатність до активної суспільно-корисної діяльності.

Щодо компонентного складу соціокультурної компетентності, то серед науковців немає єдиної, загальноприйнятої думки. Так, Л. Вольнова вважає, що складниками зазначеного виду компетентності є соціальний, культурний, комунікативний, інтерактивний, фасилітативний, рефлексивний і перцептивний; Н. Муравйова виділяє у складі соціокультурної компетентності: когнітивно-інформаційний, змістоутворюючо-аксіологічний і комунікативно-діяльнісний компоненти; на думку О. Базилевської, до складу зазначеного виду компетентності належать соціокультурні знання про духовні цінності, культурні традиції, відповідні уміння та навички під час реалізації певних завдань, особистісне ставлення до фактів культури; М. Сафіна складниками соціокультурної компетентності вважає лінгвокультурний, соціолінгвістичний і культурний; Т. Фоменко у структурі цього виду компетентності розглядає такі якості, як особистісна спрямованість, індивідуальна культура, соціальна активність, моральність, відкритість, терпимість, емпатія, толерантність, тактовність, здатність до рефлексії, соціальна адаптивність, психологічна мобільність, комунікабельність, здатність адаптуватися та інтегруватися у соціумі.

У ході дослідження ми встановили, що існують різні підходи до визначення і розмежування понять «текст» і «дискурс», для нас було важливим, що у центрі уваги виявляється не стільки змістовний план тексту, скільки культурний контекст, який впливає на зміст. Сформована соціокультурна компетентність рецептивного плану передбачає розвинену текстову компетенцію, яка дозволяє пов'язувати наявні фонові знання з певної проблематики з інформацією у тексті, пов'язувати прочитане з власними знаннями і використовувати отримані при цьому знання та інформацію для подальших роздумів.

При читанні тексту читач виходить із сформованих у рідній культурі фонових знань, вихідних припущень, на основі яких він може будувати своє пояснення і розуміння прочитаного. Для того, щоб відтворити культурний код автора, читачеві необхідно вміти виявляти в тексті інокультурно-марковану інформацію та, на її основі, проводити паралелі з рідною культурою.

Формування соціокультурної компетентності здійснювалося на автентичних текстах німецькомовної преси. У процесі навчання перед вчителем стояло завдання забезпечити певну послідовність формування умінь соціокультурної компетентності, що передбачало відповідність відбору текстів певним параметрам: жанрова варіативність текстів преси, різний ступінь насиченості тексту інокультурно-маркованими елементами.

У нашому дослідженні ми створили типологію інокультурно-маркованих елементів, яка використовувалася в подальшому для опису системи завдань, спрямованих на формування соціокультурної компетентності.

При створенні типології ми виходили з таких позицій:

- інокультурно-марковані елементи можуть мати аналоги у рідній культурі або бути унікальними для культури країни досліджуваної іноземної мови;
- інокультурно-марковані елементи можуть відповідати типам інформації, представленій в тексті: змістовно-фактуальній, змістовно-підтекстовій і змістовно-концептуальній;
- інокультурно-марковані елементи можуть бути експліцитними та імпліцитними.

У результаті, інокультурно-маркованими елементами, що мають значення для нашого дослідження, виявилися: концепт, прецедентний текст, культурні лакуни, лексико-семантичні одиниці, що несуть інокультурне навантаження. Вони є вагомими для формування соціокультурної компетентності й слугували основою для розробки методики формування соціокультурної компетентності. Це дозволило побудувати систему дій учнів з текстом та дії вчителя, специфіку взаємодії вчителя та учнів.

Запропонована методика формування соціокультурної компетентності ґрунтується на наступних принципах:

- принципі особистісно-орієнтованої спрямованості навчання;
- принципі автономності;
- принципі рефлексії;
- принципі культурно-орієнтованої спрямованості;
- принципі виховання навчання;

Методика формування соціокультурної компетентності у процесі навчання розуміння дискурсу німецької преси складається з чотирьох етапів: підготовчого, мотиваційного, етапу інтерпретації інокультурного потенціалу тексту, етапу рефлексії. Мета першого етапу полягає в підготовчій діяльності вчителя до роботи з текстом на занятті; метою другого етапу є активізація фонових знань учнів з дискурсу певної статті, знайомство учнів з першими інокультурно-маркованими елементами конкретної статті; метою третього етапу є краще сприйняття тексту і розкриття його інокультурного потенціалу; мета четвертого етапу – рефлексія прочитаного, осмислення задуму тексту, специфічності інформації, звернення до власного культурного досвіду.

У запропонованій методиці формування соціокультурної компетентності у процесі навчання розуміння дискурсу німецької преси можна виділити чотири групи вправ:

- вправи, спрямовані на формування умінь розпізнавати в тексті інокультурну інформацію;

- вправи, спрямовані на формування умінь аналізувати подану в тексті інформацію, відповідаючи на різні типи запитань;
- вправи, спрямовані на формування умінь впорядковувати різні типи інформації та інокультурно-марковані елементи;
- вправи, спрямовані на формування умінь порівнювати рідну і досліджувану культури.

Запропонована методика пройшла експериментальну перевірку у ході дослідного навчання. Мета навчання полягала у тому, щоб експериментальним шляхом перевірити можливість та ефективність використання розробленого та обґрунтованого в дослідженні комплексу вправ на уроках з німецької мови.

Дослідне навчання включало в себе чотири етапи:

- констатуючий зріз вихідного рівня сформованості умінь соціокультурної компетентності при читанні текстів преси;
- дослідне навчання;
- контрольна перевірка рівня сформованості умінь соціокультурної компетентності при читанні текстів преси;
- аналіз результатів дослідного навчання.

Аналіз результатів експериментальної перевірки дозволив зробити висновки про зміну сприйняття досліджуваної культури учнями, розумінні проблематики на дискурсивному рівні. В результаті навчання в учнів підвищилася мотивація, допитливість, наполегливість у виявленні інокультурно-маркованої інформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аникина Э. М. Лингвокультурная специфика реализации интертекстуальности в дискурсе СМИ : на материале англо-американской прессы : дис ... канд. фил. наук : Уфа, 2004. 243 с.
2. Анисимова Е. Е. Лингвистика текста и межкультурная коммуникация. М. : Academia, 2003, 122 с.
3. Арутюнова Н. Д. Название: Логический анализ языка. Семантика начала и конца М: Индрик, 2002. 648 с.
4. Баева Г. А. Формирование билингвальной личности на основе компетентностного подхода СПб, 2012. 270 с.
5. Базилевська О.О. Формування соціокультурної компетентності в учнів з порушенням слуху засобами образотворчого мистецтва : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.03. Київ, 2017. 242 с.
6. Бахтин М. М., Эстетика словесного творчества. М., 1986.
7. Бориско Н.Ф. Теоретичні основи створення навчально-методичних комплексів для мовної міжкультурної підготовки вчителів іноземних мов (на матеріалі інтенсивного навчання німецької мови): Дис. докт. пед. наук: 13.00.02 / Київськ. держ. лінгв. ун-т. К., 2000. 508 с.
8. Ван Дейк Т. А., Язык. Познание. Коммуникация : сборник работ. Москва : Прогресс, 1989. 310 с.
9. Верещагин Е. М., Костомаров В. Г. Лингвострановедческая теория слова. М. : Рус. яз., 1980. 320 с.
10. Верещагин Е. М., Костомаров В. Г. Язык и культура: Лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного. 4-е изд., перераб. и доп. М. : Русский язык, 1990. 246 с.
11. Володина М. Н. Язык СМИ – основное средство воздействия на массовое сознание. *Язык СМИ как объект исследования*. М. 2003. С. 287-295.
12. Вольнова Л. М. Соціокультурна компетентність як складова підготовки студентів – майбутніх фахівців системи діяльності «людина-людина».

- Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 12. Психологічні науки: зб. наук. праць. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. Вип. 28 (52). С. 137-145.*
13. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования. Москва : URSS, 2009. 137с.
  14. Головин С. Ю. Словарь практического психолога. М. : АСТ, Харвест. 1998. 287 с.
  15. Гришаева Л. И., Пастухов А. Г., Чернышова Т. В. Медиатекст: стратегии – функции – стиль: коллективная монография. Орел, 2010. 226 с.
  16. Гришкова Р.О. Діалог культур як проблема сучасної освіти. *Наук. пр. Миколаївської філії Національного ун-ту «Києво-Могилянська академія»*. Миколаїв, 2001. Вип.1. С. 12-15.
  17. Дворак Е. В. Педагогические условия становления социокультурной компетентности студентов технического вуза: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Дворак Екатерина Валерьевна. Иркутск, 2006. 196 с.
  18. Добросклонская Т. Г. Вопросы изучения медиатекстов. Опыт исследования современной английской медиаречи. М. : URSS, 2009. 286 с.
  19. Жукова Т. А. Педагогическая технология формирования социокультурной компетентности будущих учителей: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Жукова Татьяна Анатольевна. Самара, 2007. 202 с.
  20. Залевская, А. А. Текст и его понимание. Тверь : Тверской государственный университет, 2001. 177 с.
  21. Карасик, В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. Волгоград : Пермена, 2002. 357 с.
  22. Кнюх Л. П. Теоретичні передумови формування соціокультурної компетентності учнів загальноосвітньої школи в процесі вивчення іноземної мови. URL: <http://ito.vspu.net/konferencel5/15> 11.
  23. Коряковцева, Н. Ф. Современная методика организации самостоятельной работы изучающих иностранный язык: пособие для учителей. М. : АРКТИ, 2002. 176 с.

24. Крючков Г. Г. Стратегія навчання іноземних мов в Україні. Іноземні мови в навчальних закладах. К.: Педагогічна преса. 2002. № 1- 2.
25. Кубрякова Е. С. Части речи с когнитивной точки зрения. М. : Институт языкознания РАН, 1997. 332 с.
26. Курінна Л. В. Соціокультурна компетентність дефінітивний аналіз поняття. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: зб. наук. пр. / Редкол. : Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін. Запоріжжя, 2017. Вип. 52 (105). С. 159-168.
27. Лотман Ю. М. Внутри мыслящих миров. Человек – текст – семиосфера – история. Петербург : «Искусство» СПб, 2000. 704 с.
28. Лотман Ю.М. Статьи по семиотике и топологии культуры. Т.1. Избр. статьи в 3-х т. Таллин : Александра, 1992. 247 с.
29. Малькова Е. В. Формирование межкультурной компетенции в процессе работы над текстами для чтения: автореф. дис. ... канд. пед. наук. М., 2000. 25 с.
30. Мамчур І.А.Формування комунікативного потенціалу майбутнього вчителя іноземної мови засобами культурологічно орієнтованого навчання: Дис. ...канд. пед. наук. Київ., 2007. 56 с.
31. Марковина И. Ю., Сорокин Ю. А. Культура и текст введение в лакунологию. Москва : Общество с ограниченной ответственностью Издательская группа "ГЭОТАР-Медиа", 2008.
32. Марущак О. М. Поняття компетентності у педагогічній діяльності. *Креативна педагогіка: наук: метод. журнал*. Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся». Житомир, 2016. Вип. 11. С. 97-108.
33. Морська Л. І. Сучасні тенденції у викладанні іноземних мов для спеціальних цілей. *Іноземні мови*. 2002. № 2. К. : Ленвіт. С. 23.
34. Муравьева Н. Г. Понятие социокультурной компетенции в современной науке и образовательной практике. *Вестник Тюменского государственного университета*. 2011. № 9. С. 136-143.

35. Общеввропейские компетенции владения иностранным языком: изучение, преподавание, оценка. М. : МГЛУ, 2003. 256 с.
36. Овчарук О.В. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти. *Стратегія реформування освіти в Україні: Рекомендації з освітньої політики*. К. : «К.І.С», 2003. С. 57-81.
37. Огарев Е.И. Компетентность образования: социальный аспект. СПб. : РАОИОВ, 1995. С.60-79.
38. Поленова А. Ю. Формирование социокультурной компетентности учащейся молодежи средствами письменной коммуникации: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05 / Поленова Анна Юрьевна. Ростов-на-Дону, 2006. 194 с.
39. Попова З. Д., Стернин И. А. Язык и сознание: теоретические разграничения и понятийный аппарат. Язык и национальное сознание. Вопросы теории и методологии. Воронеж, 2002. С. 9-50.
40. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 р.: Указ Президента України від 25 червня 2013 р. № 344/2013. URL: <http://zakon2.rada.gov.uaPaws/show/344/2013>.
41. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 р. № 2145-VІН. URL: <http://zakon.rada.gov.uaPaws/show/2145-19>.
42. Процюк І. С. Формування соціокультурної компетентності особистості в науковій літературі. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки: науковий журнал* / Голов. ред. П. Ю. Саух. Житомир: Вид-во Житомирського держ. ун-ту імені І. Франка, 2016. Вип. 3. С. 107-113.
43. Саєнко Н.С. Теоретичні основи розвитку у студентів іншомовної соціокультурної компетенції. *Вісник НТУУ "КПІ" Філософія. Психологія. Педагогіка* № 2. К. : Політехніка", 2007. С. 129-139.
44. Сафонов А. Н. Развитие социокультурной компетентности молодых специалистов в системе послевузовского образования: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05 / Сафонов Анатолий Николаевич. Москва, 2006. 141 с.

45. Слышкин, Г. Г. Лингвокультурные концепты и метаконцепты: дис. ... д-ра филол. наук. Волгоград, 2004. 332 с.
46. Степанов, Ю. С. Константы. Словарь русской культуры. Опыт исследования. М. : Школа «Языки русской культуры», 1997. 824 с.
47. Стернин, И. А. Антология концептов. М. : Гнозис. 2007. 511 с.
48. Татаренко І.І. Компетентність – вимога сучасності. *Світло: науково-метод. інф. пізн.-освіт. часопис*. 1996. №1. С.57-59.
49. Титце С., Коен Л., Мэсон Д., Д. Язык организаций. Интерпретация событий и создание значений. Харьков: Изд-во Гуманитарный центр, 2008. 324 с.
50. Топалова В.М. Формування соціокультурної компетенції студентів технічного вузу. Автореферат дис...канд. пед наук за спец. 13.00.02. К., 1998. 17 с.
51. Фоменко Т. М. Визначення поняття «соціокультурна компетентність» у сучасній парадигмі вищої освіти. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи: зб. наук. праць / За заг. ред. проф. В. І. Євдокимова і проф. О. М. Микитюка; Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. Вип. 42. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2014. С. 149-156.*
52. Фоменко Т. М. Формування соціокультурної компетентності майбутніх аграріїв у процесі вивчення гуманітарних дисциплін: дис. ... канд. пед. наук; 13.00.04 / Фоменко Тетяна Миколаївна. Харків, 2018. 332 с.
53. Фуко М. Археология знания. К. : Ника-центр, 1996. 208 с.
54. Фурманова В. П. Межкультурная коммуникация и лингвокультуроведение в теории и практике обучения иностранным языкам. Изд. Мордовского университета, 1993. 122 с.
55. Щукин А. Н. Методика обучения иностранным языкам : Курс лекций. Ун. рос. акад. образования. Фак. иностр. яз. М. : Изд-во УРАО, 2002. 285 с.
56. Якиманская, И. С. Личностно-ориентированное обучение в современной школе / И. С. Якиманская М. : Сентябрь, 1996. 96 с.
57. Baynham M. Literacy practices: investigating literacy in social context. London, Longman, 1995. – 224 p.

58. Bimmel P., Rampillion U., Fernstudieneinheit 23. Lernerautonomie und Lernstrategien. München, Langenscheid, 2000. 246 S.
59. Der Spiegel, 10.01.2020 URL:<https://www.spiegel.de/consent-a?targetUrl=https%3A%2F%2Fwww.spiegel.de%2Fnachrichtenarchiv%2Fartikel-10.01.2020.html&ref=https%3A%2F%2Fwww.google.com>
60. Der Spiegel, 18.09.2019 URL:<https://www.spiegel.de/consent-a?targetUrl=https%3A%2F%2Fwww.spiegel.de%2Fnachrichtenarchiv%2Fartikel-10.01.2020.html&ref=https%3A%2F%2Fwww.google.com>
61. Frankfurter Allgemeine Zeitung, 17.06. 2019 URL:<https://www.faz.net/aktuell/>
62. Frankfurter Allgemeine Zeitung, 24.06.2019 URL:<https://www.faz.net/aktuell/>
63. Lee McKay S. Teaching English Overseas: An Introduction. Oxford : Oxford University Press, 1992. 155 p.
64. Lewandowski, T. Linguistisches Wörterbuch. 3 Bände. 5. Auflage Heidelberg, 1990
65. Perfilowa G., Moderne Unterrichtstechnologien für das Deutschlernen. Implementierung des europäischen Sprachenportfolios im Deutschunterricht an russischen Schulen. Goethe Institut Russland, 2010. 80 S.
66. Portmann-Tselikas P.R. Was ist Textkompetenz, Zürich, 2005. 18 S. URL:<https://silo.tips/download/was-ist-textkompetenz>
67. Roche J. Interkulturelle Sprachdidaktik: Eine Einführung. Tübingen, 2001.187S.
68. Safina M. S. Formation of Socio-Cultural Competence in Foreign Language Teaching. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. 2014. Vol. 136. P. 80-83.
69. Spitzmüller J., Warnke I. Diskurslinguistik : eine Einführung in Theorien und Methoden der transtextuellen Sprachanalyse. Berlin ; New York, NY : De Gruyter, 2011. 230 S.
70. Welt am Sonntag, № 26/2019 URL:<https://www.ikiosk.de/shop/epaper/welt-am-sonntag.html>